

Kostas Kalcas i Skot Espozito

BESKRAJNA SLOŽENOST

(razgovor sa Kostasom Kalcasom, grčkim prevodiocem *Beskrajne lakrdije*)

Skot Espozito: Da li bi mogao ukratko objasniti kako si postao grčki prevodilac Beskrajne lakrdije? (Jasno mi je da je to prilično veliko pitanje. Ono što me u principu zanima jeste zašto je grčki izdavač odlučio da preuzme sada ovu knjigu, i što je tebe, kao čitaoca, pisca i prevodioca, izdvojilo kao pravu osobu za ovaj projekat.)

Kostas Kalcas: Izdavač (*Gutenberg Publications*) je bio zainteresovan da uradi novu seriju prevoda „modernih klasika“, kao pandan već postojećoj seriji (koja uključuje imena poput Sterna, Melvila, Dikensa, Verge, Tomasa Mana itd.). Nisu tražili isključivo bestselere već značajna djela koja zbog nekog razloga nisu bila prevedena na grčki. *Beskrajna lakrdija* bila je u samom vrhu njihove liste.

Mene je preporučio prevodilac kome su se prvo obratili, a koji im je ljubazno odgovorio: „Hvala lijepo, ali evo koga treba da pitate.“ Izgradio sam određenu reputaciju kao „stručnjak“ za Volasa – objavio sam u grčkim književnim časopisima nekoliko osvrta na savremenu američku književnost, među kojima su bila dva *veoma* duga članka o Volasu, i bio sam se nedavno vratio iz Pariza gdje sam na međunarodnoj konferenciji pod nazivom „Beskrajni Volas“ (*The Infinite Wallace International Conference*) predstavio zajedno s kolegom članak o *Metli sistema* (*The Broom of the System*). Pritom sam imao iza sebe bar jedan zahtijevan prevod – *Sva siročad Bruklina* Džonatana Letema – koji je dobio dobre kritike. Tako su zaključili da će vjerovatno nekako izaći na kraj s tim.

S. E.: Koliko si uznapredovao na projektu i kada očekujete da će knjiga biti dostupna u Grčkoj?

K. K.: Otpočeo sam prevod prije nešto više od godinu dana i uradio sam otprilike petinu, tako da manje-više poštujem red vožnje. Izdavač i ja smo se složili da će mi trebati oko četiri, pet godina da ga završim (pored toga sam i usred doktorata, i radim prekovremeno), tako da ne znam sa sigurnošću datum objave. Zbog dužine romana, i činjenice da prelaz s engleskog na grčki obično znači da na kraju dobijete dvadeset posto dužu knjigu – i zbog samog teksta i uslijed razlika u formatu, neko je predložio da knjiga bude podijeljena u dva toma. Ako tako bude, prvi bi trebalo da bude objavljen za dve godine.

S. E.: Postoje li posebne poteskoće koje grčki jezik ili kultura stavlju pred prevodioca ove knjige? Odnosno, određene odlike tona, ili kulturne reference, ili oblikovanje likova zbog kojih ga je teško prenijeti u grčki kontekst? Ili, sa strogo lingvističke tačke gledišta, postoje li u Volasovom engleskom odlike koje je teško reprodukovati u grčkoj sintaksi ili na grčkom jeziku?

K. K.: Kako sam Volas kaže: „Nemoj ni da pitaš!“ Postoji ogromna raznovrsnost različitih registara koji često nemaju ekvivalent na grčkom – odjeljci „Wardine“ i „yrstruly“ su pravi

košmar. Miješanje registara u pojedinim pasusima baca u očaj. Reference na američku kulturu je nekad teško približiti bez pribjegavanja beskrajnim fusnotama. Ključne igre riječi i jezičke dosjetke treba nekako očuvati („O.N.A.N.“!). Pa tu su onda i očigledni kao i manje očigledni problemi koji prate prelazak sa latinice na grčko pismo: treba prokužiti kako se izgovaraju neuobičajena imena, ili kako preinačiti netom raspoznatljive akronime u nešto što čitalac može shvatiti. Nasumičan primjer: „N.C.A.A.“ u „O.N.A.N.C.A.A.“ ističe se u izvornom tekstu, tako da se čitalac može bar djelimično orijentisati kad to prvi put susretne, ali na grčkom dobijete nešto poput „A.B.N.A.N.K.A.Σ.“, što je prosto beznadežno.

Što se specifično grčkog tiče, najveći problemi su prisvojni pridjevi i hipotaksa. To znači dvije stvari:

1. Određeni efekti ne mogu se postići ako težite da sačuvate rečenicu koja se da raščlaniti. Pada mi na pamet: „The Station flagpole's flag's rope pulleys“ iz *Blijedog kralja*: na grčkom je jedino ispravno „vitlo konopca zastave stijega stanice“ – zum efekat, odnosno približavanje, postaje udaljavanje.
2. I onako je teško prevesti rečenice od 600 riječi krcate zavisnim klauzama dok nastojite održati što sličniji ritam, ali postaje još gore kad se prevodi na grčki jer radi se o jeziku s puno deklinacija. To znači npr. da se u zavisnim rečenicama imenice često nalaze u genitivu. Problem je što se na grčkom uz dosta imenica nikad ne koristi genitiv (npr. uz neke deminutive). Tako da provodim izuzetno mnogo vremena pokušavajući da prokužim neki način da iskoristim nominativ a da istovremeno ne učinim rečenice još složenijima nego što jesu. Međutim, ne želim ni da ih pojednostavim. Što se toga tiče, slažem se sa Lansom Olsenom: „Hipotaksa je njihov *modus operandi*, ne kao kočoperno stilističko razmetanje, već kao napeta egzistencijalna pozicija“.

S. E.: *Da li si se u prevođenju Volasovog engleskog služio nekim posebnim pomagalima, npr. rječnicima, veb-sajtovima, savjetima prijatelja?*

K. K.: Koristim *David Foster Wallace's Infinite Jest: A Reader's Guide* Stivena Burnsa, *Elegant Complexity: A Study of David Foster Wallace's Infinite Jest* Grega Karlajla, *Infinite Jest* Wiki, mejling listu Wallace-l, *Oxford Dictionary*, *Cambridge Dictionary of American Idioms*, *McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms*, nekoliko rječnika novogrčkog, rječnik antičkog grčkog (koji je posebno koristan kod smišljanja kovanica), razne onlajn rječnike iz polja matematike, optike, arhitekture, filmskih studija... (Ima dana kad dobijam dosta poruka sa sadržajem: „Neobičan saobraćaj sa vaše računarske mreže“ i moram stalno ukucavati CAPTCHAS kako bih dokazao da nisam robot.) Možda je jedina stvar koja me ne dovodi do nervnog sloma farmakologija: imam iza sebe studije iz molekularne patologije i toksikologije, što mi donekle olakšava stvari. Kad se stvarno zaglavim, preklinjem za pomoć svoju partnerku i dobru prijateljicu, koja je takođe prevodilac.

(*Segleskog prevela Marija Bergam*)